

פרשת יתרו

הליכות עולם לו

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

זמן ר"ת	צאת השבת	חלקת נרות	לוח אור החיים
18:39	18:01	17:09*	י-ם
18:35	17:58	17:06	ת"א
18:35	17:58	17:07	חיפה
18:38	18:01	17:09	ב"ש

* לנוהגים 40 דק': 16:49

נעשה ונשמע

מקבלים. ועל הכל הדבר הרביעי, שהקב"ה רוצה שנהיה לו לעבדים, ואין זה במושג השלילי שאנו מכירים של עבדים, שהם נבזים ושפלים ומוכים ואין להם חיים משלהם, אלא עבדים מלשון עובדי ה', שאם נהיה נאמנים לעבודת ה' אנו זכאים להקרות עבד, וכבר לימדנו רבנו יונה בספרו שערי תשובה (שער ראשון אות ו'): כי אם אמור יאמר העבד לרבו, כל אשר תאמר אלי אעשה זולתי דבר אחד - כבר שבר עול אדוניו מעליו, והישר בעיניו יעשה. עכ"ל. הרי שקבלת עבודת היינו קבלת מרות, הינה חייבת להיות בשלימות ולא יתכן קבלה לחצאין, אשר על כן הטיבו ישראל אשר הקדימו נעשה לנשמע, והראו בכך שאיננו זקוקים לפירושים בכדי לעשות, כל אשר יאמר ה' הוא קודש והוא נכון וטוב, אנו מקבלים עלינו הכל, במלוא מובן המילה, ומפני כך בחר בהם ה'.

ובאמת שאת שכרם קיבלו מיד, ואפילו עוד לפני מתן תורה, שהרי אמרו רבותינו (מכילתא פרישת בהודש פ"ה ט') שבשעה שעמדו ישראל בהר סיני נתרפאו כולם ולא היה בהם סומים ואילמים וחרשים וחיגרים והביאו ראיות לכך מן הפסוקים, והנה אם זה היה במתן תורה ממש, הרי עדיין לא היו יכולים לבוא ולעמוד בהר, וכן לומר נעשה ונשמע, אלא בודאי שעוד קודם לכן נתרפאו, וזה מעת קבלתם, שכן בעצם הסכמת ליבם לכל דברי התורה כבר היחלה רפואתם, הרי שעצם קבלת התורה היא להם לרפואה. [ובדאי שזה היסוד לדברי הגרי"ש אלישיב זצ"ל, שאמר בקריאת התורה של עשרת הדברות ישנה סגולה לרפואה שכמו שלא היה בהם אילמים וחרשים וכו', אמנם נראה שכל זה על ידי שחושב ומקבל עליו את התורה מחדש כישראל בשעתם נעשה ונשמע].

ועל ידי הנעשה ונשמע קיבלו ישראל כתרים לראשם, שכן אמרו רבותינו (שבת פ"ח.) דרש רבי סימאי בשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע באו ששים ריבוא של מלאכי השרת לכל אחד ואחד מישראל קשרו לו שני כתרים אחד כנגד נעשה ואחד כנגד נשמע. נמצא שזכו לכתרים על ידי קבלת התורה ולא בנתינת התורה ממש, ולכן קיבלו שני כתרים כנגד הנעשה ונשמע, ומהות הכתרים היא תוספת רוחנית גבוהה המהפכת את הגוף לצורה והופכת אותו להיות אלמוות, וכמו שהמלאכים זה טבעם להקדים עשיה לשמיעה, כך ישראל שהקדימו עשיה לשמיעה הפכו להיות מלאכים שאינם מתים ואינם מתיסרים. ומכאן נלמד סגולה להתעלות ודביקות במלאכים, והיא קבלת התורה על כל הכתוב בה בבחינת נעשה ונשמע.

אחזים יקרים, כידוע שאנו מצווים לזכור בכל יום את מעמד הר סיני (כמבואר בדברים ד' י'), ולא נאמר את מתן תורה אלא את המעמד הגדול שהיה בסיני, ובין היתר הוא כולל את ענין קבלת התורה, דהיינו את הנעשה ונשמע, שרק בזכות זה זכו רגלינו לעמוד תחת ההר ולשמע עשרת הדברות. וא"כ בכל יום אנו צריכים לחדש אצלנו את קבלת התורה וללא ספק הקב"ה ישפיע לנו שפע גדול כשם שהשפיע להם. ה' יזכנו.

בפרשתנו אנו קוראים על מתן תורה, והנה אמרו רבותינו (ע"ז ב., ספרי וזאת הברכה אות ב') שקודם מתן תורה הקב"ה סובב עם התורה ושאל את כל האומות אם הם מוכנים לקבלה, ואף אומה לא היתה מוכנה כולם שאלו מה כתוב בה ולא היו מרוצים מאיסוריה של התורה, אולם כאשר הקב"ה שאל את ישראל ענו כולם כאחד, כל אשר יאמר ה' נעשה ונשמע, והנה הקדימה עשיה לשמיעה דבר שאי אפשר להבינו, דהיאך יעשה אם לא ישמע. וכבר ראינו למינים שתמהו על ישראל הכשרים וקראו להם פזיזים על תשובה זו (עיי' במסכת שבת פ"ח.). ואולם רבותינו (סו) שיבחו אותם ואמרו שהיה בהם מדעת המלאכים, שכן נאמר על המלאכים עושי דברו לשמוע בקול דברו. אך באמת אנו צריכים להבין מה ענין העשיה קודם השמיעה.

ונקדים ונאמר כידוע שהמילה שמיעה יש בה כמה מובנים האחד שמיעה כפשוטו שהוא שומע באוזניו את הנאמר, ודבר שני הוא הוא הבנת הדברים, וכמו שביקש שלמה ע"ה (מלכים א' ג' ט') ונתת לעבדך לב שומע, הרי שייחס את שמיעה אל הלב ולא אל האוזן, מפני שההבנה תלויה בלב, ועוד מובן יש אל המילה שומע והוא מקבל, והוא דומה אל הפירוש הקודם שהוא מבין שכן המבין מקבל את הדברים, וכמו שאנו מכוונים בקריאת שמע באומרנו שמע ישראל, קבל והבן ישראל.

והנה בודאי אם עם ישראל היו מתכוונים אל השמיעה המוחשית באוזניהם, הדבר היה תמוה היאך אפשר להקדים עשיה לפני שישמעו מה לעשות, אולם כונת עם ישראל היתה אחרת, שיעשו לפני שיבינו את המצוות ואת טעמם וזה דבר הכרחי לעם ישראל לצורך קבלת תורה, ונרחיב יותר.

אם עם ישראל היו אומרים נשמע ונעשה, פירושו הוא שכל מצוה ומצוה לגופה נשמע אותה ונבין אותה ואז נעשה אותה, ואם כך היו אומרים הקב"ה לא היה נותן להם את התורה, שאין זו קבלת התורה, אלא הסכמה לשמוע מה התורה אומרת, קבלת התורה פירושה מה שיצוה האל ברוך הוא מוסכם ומקובל עלי בלא שום עוררין, ולפני מתן תורה רצה הקב"ה מישראל קבלה כזו מכמה טעמים: דבר ראשון שכן השכל מחייב, שאם אתה מאמין במישהו שהוא אוהב שלך וחושב עליך רק טוב ומחפש לעשות לך רק טוב, אז בודאי שאינך צריך לחשוש אם יצוה אותך דבר מסוים שבודאי כונתו רק לטוב, וכ"ש שזה בורא עולם שהצילנו ועשה לנו ניסים ונפלאות ולא יבצר ממנו דבר להטיב לעמו המקבל את תורתו, וא"כ בודאי שהקבלה צריכה גמורה וחלוטה ללא שום ספק. ועוד, שאם המצוות תלויות בשמיעה א"כ אין זו קבלה כלל של דבר ה', אלא פשוט אתה מבין ומסכים, פשוט אתה מקבל עליך את מה שנראה לך ומסכים בדעתך ולא את מצות בורא עולם. ודבר שלישי, אם אין הסכמה מליאה על כל המצוות, אלא צריך לשמוע אחת אחת ולבדוק, א"כ צריך לעבור מצוה מצוה ולראות אם יקבלו, אחרת יתכן שבמשך הזמן לא ימצאו חן בעיניהם כל מיני מצוות ויוותרו עליהם, ויאמרו זאת איננו

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן בת רחל

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הלכות תפלת שחרית (סיום התפילה)

יחזרו לאוצר הנשמות הנקרא בשם גוף, ויבא הגואל, וכנזכר בדברי רבינו האר"י ז"ל. (בא"ח כי תשא אות ט"ו).

קעט. לדעת הזוהר (ח"ב דף קלב ע"ב) צריך לומר התרגום של קדושת ובא לציון בלחש, וכתב הב"י (סי' נ"ט) שכן מנהגם, ואולם העיד מהרצ"ו על רבנו האר"י שהיה אומר את התרגום בקול רם ולא היה חושש לדעת המדקדקים לאומרו בלחש (שער הכונות דרוש אשרי), וכ"כ בסדור הרש"ש (להיר"א עמ' 538). והחיד"א (בהגהותיו לזוהר שם אות ד') כתב הטעם שרבנו האר"י לא חשש לדברי הזוהר מפני שהקפידא היא דוקא שהש"ץ לא יאמר בקול רם, אבל שאר המתפללים יכולים לומר התרגום בקול רם. ובכף החיים (סי' קל"ב אות י') כתב הטעם מפני שהקפידא היא כשכל הצבור אומרים ביחד בקול ולא כשכל יחיד קורא לעצמו. וכן נראה עיקר. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ב').

קפ. נהגו לומר לפני השיר שהיו הלויים אומרים על הדוכן, את מנין הימים, וידקדק לומר בשבת "קודש", ויכוין במנין זה בכל יום לקיים מצות זכור את יום השבת, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בספרי, שהוא מצות עשה מן התורה למנות בו ימי השבוע, לומר אחד בשבת שני בשבת וכו', וכן כתב הרמב"ן ז"ל, והענין הוא להורות שימי החול תלויים ונקשרים בשבת, שמשם נמשכה להם הארתם, וכמו שכתב רבינו האר"י ז"ל בשער הכונות. (בא"ח כי תשא אות י"ז, עיי"ח כי תשא י"ח). ואע"פ שיש מי שפקפק על כך, שכן באומרו "בשבת" הכונה על ימות השבוע, ואילו בהוסיפו קודש, נראה כאילו חוזר על השבת עצמה, באמת שאין בזה טענה, מכיון שלפי המבואר בדברי הבא"ח גם ימות השבוע נקראים שבת, על השבת הקדושה, ולרמוז על כך שכל ימות השבוע נשפעים מהארת השבת, א"כ בודאי שיכול לומר בשבת קודש, ועדיף לומר כן בכדי שיזכור את השבת ויקיים בזה מצות עשה. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא י"י).

קפא. אחר שיר של יום אומרים הושיענו אלוקי ישענו, ובימים שמוסיפים מזמורים, וכגון בתעניות בהנוכה פורים או בבית האבל וכיו"ב, קודם יאמרו המזמור ורק אחר כך יאמרו הושיענו, שכן אמירת הושיענו נתקנה לאומרה אחר שיר של יום, ומכיון שביום זה אנו אומרים שני מזמורים, שניהם חשובים כשיר של יום ולכן יאמרו רק לאחריהם הושיענו. (שם).

קפב. כתב בספר עוד יוסף חי (כי תשא ט"ז): כשאומר בכל יום תנא דבי אליהו כל השונה הלכות בכל יום וכו', כשיזכיר שם אליהו יאמר אליהו זכור לטוב, וכך אני נוהג כמו שאמר הכתוב זכר צדיק לברכה. עכ"ל. ואולם בכל הדורות לא נהגו כן וזהו חידוש של רבנו הגר"ח זצ"ל, והרוצה לנהוג כן תבוא עליו ברכה, אבל אינו חיוב לומר זכרוננו לברכה בכל פעם שמזכיר לצדיק, ורק כשמזכיר מעשיהם של צדיקים יש ענין. (ויוסף עוד דוד ח"א כי תשא ג').

קעו. אמרו רבותינו (ברכות ד'), כל האומר תהלה לדוד בכל יום שלש פעמים מובטח לו שהוא בן העולם הבא, מפני שהוא מסודר על סדר האלף בית וגם יש בו שבח הבורא בנתינת המזונות לכל בראויו בפסוק פותח את ידך. ולכן כשאומר אשרי ותהלה לדוד, יכוין במזמור הזה מאד, ובפרט בפסוק פותח את ידך, ומה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, מובטח לו שהוא בן עולם הבא, היינו אם אמרו בכוונת הלב כראוי, אז יגין עליו להיות בן עולם הבא. (בא"ח כי תשא אות ט"ו).

קעז. בכל יום שאין אומרים בו תחנון מחמת שמחה או אבל (כנזכר בשו"ע סי' קל"א סעי' ד'), מנהג האשכנזים לומר למנצח מזמור לדוד יענך ה' (כמבואר ברמ"א שם סעי' א'), ומנהג הספרדים שלא אומרים בימים אלו אחר אשרי "למנצח" ולא "תפלה לדוד" קודם בית יעקב, והטעם מפני שזכור בהם לשון צרה, ובימים שאין אומרים בהם תחנון הם ימים שמחים ולא ראוי להזכיר בהם עת צרה. (פרי חדש ריש סי' קל"א). ואם הוא מתפלל עם אשכנזים ויש חתן, יאמר איתם "למנצח" ו"תפילה לדוד", שכן כל מה שאנו נמנעים מאמירתם הוא מחמת שמחת החתן שמראים שמשתתפים בשמחתו, ואם החתן בעצמו אומר למנצח א"כ בודאי ששאר המתפללים צריכים לומר, ואפילו אם החתן ספרדי ומתפלל בבית הכנסת של אשכנזים, אע"פ שהוא בודאי אינו אומר "למנצח" ו"תפלה לדוד", מ"מ מכיון שכל הציבור אומרים, גם שאר הספרדים המתפללים באותו מנין יש להם לומר, מכיון שכל המתפללים אומרים מזמורים אלו, נמצא שאין החתן מצפה לכבוד זה בבית כנסת זו, ובבואו להתפלל בבית כנסת של אשכנזים מוחל הוא על כבוד זה. ומה יתן ויוסיף אם אחד או שני מתפללים ספרדים לא יאמרו ורוב הצבור יאמרו. וכן הדין גם לגבי תפלה לדוד שכן האשכנזים כלל לא נוהגים בכך, ואין לגביהם שום משמעות באי אמירה זו ככבוד לחתן, ולכן לא יבטל אמירתו. כן נלע"ד. (ויוסף עוד דוד ח"א על הבא"ח כי תשא י"י).

קעה. אמרו רבותינו (סוטה מ"ט): מיום שחרב בית המקדש בכל יום ויום מרובה קללתו משל חברו, ואין העולם מתקיים אלא על ידי אמירת קדושה דסידרא ואמן יהא שמיה רבא שלאחר האגדה, ופירש רש"י (ד"ה אקדושה): שתיקנו סדר קדושה כדי שיהו כל ישראל עוסקין בתורה בכל יום דבר מועט, שאומר קריאתו ותרגומו והן כעוסקין בתורה, וכיון שנוהג בכל ישראל בתלמידים ובעמי הארץ, ויש כאן שתים קדושת השם ותלמוד התורה, חביב הוא. עכ"ל. ועל כן כל אדם יזהר באמירתו, ויכוין לעסק התורה ולקדש את שמו יתברך. ובאומרו ובא לציון גואל ולשבי פשע, יכוין ראשי תיבות גואל ולשבי פשע הוא גוף, וראשי תיבות ביעקב נאם י"י ואני הוא בני"ו, ויכוין בזה כי בניו שירדו לחיצוניים על ידי עוונותיהם, הנה עתה על ידי תשובתו